

**Landet runt:
En temperaturmätning på behovet av
kunskap om mäns våld mot kvinnor**

Ett stort tack till Länsstyrelserna runt om i Sverige.
Utan er hade vi haft mycket svårare att genomföra
vår ögonöppnarturné.

Utgiven: december 2012
Rapporten har tagits fram med medel från
Allmänna Arvsfonden

Text: Kerstin Kristensen
Copyright: Författaren och Bräcke Diakoni

Rapporten kan laddas ner från www.dubbeltutsatt.se.

**Landet runt:
En temperaturmätning på behovet av
kunskap om mäns våld mot kvinnor**

Bakgrund

Vi har under 2010 till 2012 genomfört en seminarieturné i vårt avlånga land. Allt från Gällivare i norr till Malmö i söder har vi hållit ett ögonöppnarseminarie om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Vi beslöt oss för att det fanns anledning att ”ta temperaturen” på behovet av mer kunskap när vi ändå var på plats.

Temperaturmätningen är inte någon strikt vetenskaplig undersökning, då vi inte från början kunnat avgränsa eller definiera målgruppen som kunnat delta. Inte heller har vi alltid kunnat påverka om deltagarna besvarat enkäten eller ej. Vi vet inte heller om de som svarat kan tänkas vara representativa för den verksamhet de kommer ifrån. Dessutom har nog en del av de svarande fått ta del av inbjudan på något annat sätt än via verksamheten/organisationen och bestämt sig för att gå dit av eget intresse.

Vår ambition har varit att samla in enkäter från alla län i Sverige och de flesta av seminarierna arrangerades av respektive läns länsstyrelse. I några län pågick det ett aktivt arbete för att synliggöra att kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för våld. I de länen valde vi att inte bjuda in via länsstyrelsen utan vände oss direkt till annan verksamhet eller i några fall direkt till habiliteringen, då vi tidigare i projektet upplevt att det är en verksamhet som kan vara svår att nå.

Resultat

Vid några tillfällen har vi tyvärr glömt bort att ta med enkäter eller så har den som ansvarat för insamlingen inte vidarelämnat dem till oss. Det innebär att vi i slutändan har insamlade enkäter från 13 av de 20 län som vi besökt.

Vi ställde en fråga om den svarande var man eller kvinna (utan att ge oss in i debatten om hon, han eller hen).

Enkäten besvarades av 847 personer varav 744 var kvinnor och 70 var män. 33 personer besvarade inte frågan alls. Resultatet innebär att 90 procent av de svarande var kvinnor.

Vi ställde även frågan om vilken verksamhet personen kom ifrån och delade in dessa i sex huvudkategorier; Hälso- och sjukvård (landstingspersonal), Rättsväsendet, Socialtjänst/Vård och omsorg (kommunal personal), Intresseorganisation inom funktionshinder alternativt inom våld samt Annan verksamhet om ingen av ovanstående kategorier stämde.

Varje kategori hade sedan i sin tur några fördefinierade kategorier som ofta inte stämde in på hur de själva definierade sin verksamhet, utan många skrev i fältet Annan.

Här kan vi konstatera att det finns en flora av olika verksamheter, titlar m.m. Vi väljer därför att enbart redovisa huvudkategorierna.

Av alla deltagare var det 94 procent (797 st) som uppgav vilken verksamhet de kom ifrån:

Hälso- och sjukvård	89
Rättsväsendet	32
Socialtjänst/Vård och omsorg	565
Intresseorganisation inom funktionshinder	28
Intresseorganisation inom våld	54
Annan verksamhet	29
	<hr/>
	797

Efter att ha kartlagt vem som deltagit frågade vi ”*om de stött på området våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*” och i så fall i vilket sammanhang. Här kunde varje deltagare givetvis ha stött på det i fler än ett sammanhang och därmed kunna kryssa i flera alternativ. Svartalernativet Nej fanns också, men ingen kryssade där.

Nästan hälften, 48 procent, hade stött på området via media och 43 procent hade även stött på det i sin verksamhet/organisation. Så många som nio procent svarade att de hade egen erfarenhet och tolv procent via vänner och bekanta. Frågan är dock om uttrycksättet - att ha stött på området ”våld mot kvinnor med funktionsnedsättning” kan ha tolkats som att ”stött på våld mot kvinnor generellt”?

Då vi genomfört enkäterna i samband med att vi haft vad vi kallar ögonöppnarseminarie, var vi intresserade av om de som var där tyckte att de behövde mer kunskap om fler områden än dagens tema.

Behovet av mer kunskap?

Vi ställde därför frågan *Behöver din verksamhet/organisation mer kunskap/utbildning inom området våld mot kvinnor?* där det fanns möjlighet att svara ja, nej samt ange inom vilket eller vilka områden de önskade mer kunskap. Vi definierade flera områden såsom kvinnor i missbruk m.fl. men det fanns även ett alternativ – Annat, där de svarande hade möjlighet att ange ett eget alternativ. Deltagarna kunde här välja att kryssa i flera alternativ.

Totalt var det 791 deltagare som valde att kryssa i ett eller flera alternativ, varav tre stycken uppgav att de inte hade behov av mer kunskap. 42 stycken uppgav att de behövde mer kunskap utan att använda de fördefinierade områdena, där 25 stycken valde att inte alls ange något område och 17 stycken kryssade för alternativet Annat där två deltagare skrev att de vill veta mer om våld mot barn och fem deltagare skrev vet ej.

Fördelning av behov av kunskap fördelade sig på följande områden:

Ej svarat	56
Nej, behövs ingen mer kunskap/ utbildning inom området	2
Ja utan att ange vad	32
Ja, mer generell kunskap	459
Ja, om kvinnor med funktionsnedsättning	430
Ja, om kvinnor i missbruk	193
Ja, om kvinnor utsatta för s.k. hedersrelaterat våld	161
Ja, om äldre kvinnor	154
Ja, om våld inom samkönade relationer	126
Ja, om kvinnor utan bostad	87
Annat...	17

Här kan det konstateras att drygt hälften av de svarande önskade mer generell kunskap om våld mot kvinnor och hälften uppgav att de önskade mer kunskap om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

Finns de vanligast ”verktygen”?

När det kommer till att personal misstänker eller har upptäckt att en omsorgstagare/patient/ klient/kollega eller vän är utsatt för våld är det viktigt att ha kunskap. Men det räcker inte med det. Ledningen bör markera att våld är en viktig fråga för verksamheten och att ha beredskap att agera. Det ska också tydliggöras att frågan är något som ligger inom ramen för personalens uppdrag samt att det finns verktyg och stöd i arbetet att se, fråga och att kunna/våga agera.

Därför frågade vi om personalen hade något av de verktyg som vanligen lyfts fram som viktiga att ha såsom handlingsplan, checklista eller om det fanns något annat som stöd i arbetet med att stötta utsatta kvinnor (utan att definiera vad vi menar med handlingsplan m.m.). Dessutom ställde vi en fråga om det fanns en samverkansgrupp och i så fall vilka som ingick i den, eftersom det ofta lyfts fram som en framgångsfaktor.

Av de 816 som besvarade frågan *Har din verksamhet/ organisation en handlingsplan om våld mot kvinnor?* var det 36 procent (293 st) som svarade att det saknades en handlingsplan och i princip lika stor andel, 35 procent (287 st) som inte visste om det fanns en sådan. Vidare svarade 29 procent (236 st) att de hade en handlingsplan.

När det gällde frågan *Har din verksamhet/organisation en checklista att ha till hands i t.ex. mötet med en våldsutsatt kvinna?* var det 800 som besvarade frågan varav det enbart var 19 procent (150 st) som svarade att de hade en sådan, 46 procent (364 st) som svarade att de inte hade och 36 procent (286 st) som inte visste om en checklista fanns.

Frågan om *Har din verksamhet/organisation något annat som stöd i arbetet med våldsutsatta kvinnor?* besvarades av 766 stycken. Där uppgav 40 procent (309 st) av de svarande att de inte visste om ett sådant stöd fanns, 34 procent (261 st) svarade att något sådant inte fanns och 26 procent (196 st) svarade att det fanns även annat stöd förutom handlingsplan resp. en checklista.

Vi frågade om det fanns en *Samverkansgrupp, ja nej eller vet ej och om de svarade ja skulle du kryssa i vilka som ingår.* Frågan besvarades av 751 st där 40 procent (306 st) angav att det fanns en samverkansgrupp och 20 procent (222 resp. 223 st) svarade nej respektive visste inte.

Av de som visste att et fanns en samverkansgrupp uppgavs följande aktörer ingå, där det var möjligt att ange flera alternativ för samma svarande:

Primärvård	37	IFO	51
MVC	18	Skolomsorgen	26
BVC	13	Kvinno- eller tjejjour	39
Habiliteringen	24	Brottsofferjour	34
Äldreomsorgen	48	Polisen	56
Handikappomsorgen	113	Annan	26

Ställs det rutinmässigt frågor?

Enkätens sista avsnitt satte fokus på frågan om att rutinmässigt ställa frågor om våld. Vi frågade *Ställs det rutinmässigt frågor om våldsutsatthet inom din verksamhet?* Här svarade 804 st där 20 procent (157 st) svarade att de rutinmässigt frågade om våld och 69 procent (554 st) att de inte ställde frågor om våld rutinmässigt. Det var 12 procent (93 st) som inte visste om det ställdes frågor eller ej.

På frågan *Kan du tänka dig att rutinmässigt ställa frågor om våld till dem du möter i din verksamhet/organisation?* svarade 795 st och av dem var det 63 procent (502 st) som kunde tänka sig det och 13 procent (100 st) som inte kunde tänka sig det samt 24 procent (193 st) som inte visste. Vi frågade även de som svarade nej om det fanns något de skulle behöva för att tänka sig att rutinmässigt ställa frågor om våld? Här var det enbart några få (5 st) som skrev att det inte ingick eller att de kände sig osäkra.

Hela 43 procent svarade att de stött på våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning i sin verksamhet/organisation. Vi har jämfört denna grupp svarande med dem som kryssat för att de inte stött på målgruppen kvinnor med funktionsnedsättning. Vi ville se om svaren skiljer sig åt beroende på om de har tillgång till ”verktyg” som handlingsplan, checklista m.m.

Genomgående hade den grupp som svarat att de stött på gruppen kvinnor med funktionsnedsättning, mer formella handlingar att tillgå. 37 procent av dem svarade att verksamheten hade handlingsplan, jämfört med gruppen som inte hade erfarenhet av målgruppen kvinnor med funktionsnedsättning, där det endast var 21 procent som hade tillgång till handlingsplan.

Vad gäller checklista var det 26 procent med erfarenhet av målgruppen som hade en sådan medan de utan erfarenhet av

målgruppen var motsvarande siffror 12 procent. När det kom till att rutinmässigt ställa frågor om våld var skillnaden inte lika stor. 22 procent av de som stött på ställde rutinmässigt frågor jämfört med 16 procent av de som inte stött på det.

När det kom till behovet av utbildning och då generell kunskap skilde det sig inte alls, drygt 50 procent i båda grupperna svarade att de behövde mer generell kunskap. När det kom till önskan om specifik kunskap om extra utsatta grupper såsom våldsutsatta äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning m.fl. var drygt hälften så många av de som inte stött på våldsutsatta kvinnor i verksamheten/organisationen, intresserade av att fylla på kunskapsluckorna jämfört med de som stött på våldsutsatta kvinnor.

Sammanfattningsvis

Åt vilket håll pekar vår enkla temperaturmätning på behovet av kunskap samt hur väl det är organiserat i myndighets Sverige kring frågan om att se, fråga och agera vid våldsutsatthet hos kvinnor med funktionsnedsättning?

Åter igen vill vi påpeka att det inte är en helt stringent undersökning. Hur många som svarar från respektive verksamhet vet vi inget om, inte heller var det konsekvent med när enkäterna delades ut, då de ibland delades ut och besvarades innan seminariet och ibland efter.

Men, övergripande kan vi konstatera att där vi i samarbete med länsstyrelsen bjudit in till seminarier, dominerar personal från socialtjänst/vård och omsorg, hälften av dem kommer från Handikappomsorgen. Den grupp som dominerar inom hälso- och sjukvården är habiliteringspersonal.

Vi kan också konstatera från enkätsvaren, att polis och åklagare deltagit i mycket liten utsträckning. Troligen har inbjudan inte gått ut till de grupperna överhuvudtaget. Vad gäller att nå ideella intresseorganisationer inom funktionshinder- respektive våldsområdet, ska noteras att detta är organisationer vars medlemmar inte alltid kan ta ledigt en veckodag, vilket förklarar det låga deltagarantalet därifrån.

Att så många som nio procent hade egen erfarenhet av våld är inte förvånande då deltagarna dels dominerades av kvinnor men också kan tänkas vara hyfsat representativa för kvinnor generellt. Forskningen visar att det är 11 procent som har erfarenheter av våld i sin nuvarande relation, efter 15 års ålder (Lundgren m.fl. Slagen Dam 2001).

Det är intressant att så många som 43 procent av de svarande uppgav att de stött på våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning i sin verksamhet/organisation. 36 procent uppgav att det fanns en handlingsplan i verksamheten och 19 procent hade en checklista att luta sig mot, vilket är mycket låga siffror.

Naturligtvis påverkar dessa låga siffror beredvilligheten att våga fråga och uppmärksamma eventuell våldsproblematisering. Finns det inga verktyg att ta till så blir nog valet medvetet eller omedvetet att avstå från att fråga, eftersom personal inte vet hur de ska agera, om de får ett jakande svar.

Det krävs både en handlingsplan och nedskrivna rutiner för att känna sig trygg med att ställa frågor om någon är våldsutsatt. Inte minst viktigt är att personal har kännedom om vilka resurser som finns i närområdet för att den som är våldsutsatt ska få adekvata stödinsatser. Dessutom är det en stor fördel om våld mot kvinnor är en fråga som diskuteras på arbetsplatsen. Det ökar beredskapen att våga se och våga fråga.

På senare tid har just denna fråga, om personal rutinmässigt ska ställa frågor om våldsutsatthet, blivit mycket omdiskuterad, både inom hälso- och sjukvården och inom socialnämndens ansvarsområde. Nationellt Centrum för Kvinnofrid rekommenderar att det rutinmässigt ställs frågor om våld vid anamnesupptagning/inskrivning. Våra enkätsvar visar att det i det här materialet enbart är 20 procent av de svarande som gör det rutinmässigt.

Ett resultat som dock är glädjande är att nästan två tredjedelar av de svarande kunde tänka sig att ställa frågor rutinmässigt framöver. Utifrån vår enkätstudie finns det goda förutsättningar för att införa den rutinen.

Avslutningsvis kan vi konstatera att personal efterfrågar mer kunskap. Fler verksamheter bör upprätta handlingsplaner och rutiner för hur man ska gå tillväga. Och frågan om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning måste bli en levande fråga på våra arbetsplatser.

Föreläsningsserien har genomförts av:
Denise Cresso, Anjelica Hammersjö, Mia Ytterstad och Kerstin Kristensen.

Bilaga 1

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt planerar att besöka alla län i Sverige fram till 2012. Ambitionen är att synliggöra våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Samtidigt som vi håller föreläsning vill vi passa på att ställa några frågor. Ditt svar hjälper oss i vårt framtida arbete. Vi hoppas därför att Du vill hjälpa oss genom att fylla i den här enkäten.

Vänliga hälsningar

Kerstin Kristensen
Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt
Projektledare

Kontakt: kerstin.kristensen@brackediakoni.se

Orten där du är verksam: _____

Är du som besvarar

- (1) Kvinna
 (2) Man

Vilken verksamhet/organisation kommer du ifrån?

Hälso och sjukvården

- (1) Primärvården (2) MVC (3) BVC (4) Habilitering (5) Annan_____

Rättsväsendet

- (1) Polisen (2) Åklagare (3) Domstol (4) Kriminalvården (5) Annan_____

Socialtjänst /Vård och omsorg...

- (1) IFO (2) Skolomsorg (3) Äldreomsorg (4) Handikappomsorg (5) Annan_____

Intresseorganisation inom funktionsnedsättning, inom

- (1) Hörsel (2) Rörelse (3) Syn (4) Inte tåla vissa ämnen (5) Tolka, bearbeta och förmedla information (6) Annan_____

Intresseorganisation inom våld...

- (1) Brottsofferjour (2) Kvinnojour (3) Tjejjour (4) Annan_____
- Annan verksamhet/organisation _____

Har du "stött på" området våld mot kvinnor med funktionsnedsättning?

- (1) Media (2) Utbildning (3) Litteratur (4) Seminarie/föreläsning

- (5) I verksamheten (6) Egen erfarenhet (7) Vänner/bekanta (8) Annan_____ (9) Nej

Behöver din verksamhet/organisation mer kunskap/utbildning inom området våld mot kvinnor?
 (1) Nej, behövs ingen mer kunskap/utbildning inom området

- (2) Ja, mer generell kunskap
- (3) Ja, om äldre kvinnor
- (4) Ja, om kvinnor med funktionsnedsättning
- (5) Ja, om kvinnor i missbruk
- (6) Ja, om kvinnor utsatta för s.k. hedersrelaterat våld
- (7) Ja, om våld inom samkönade relationer
- (8) Ja, om kvinnor utan bostad
- (9) Annat: _____

Har din verksamhet/organisation en handlingsplan om våld mot kvinnor?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Vet ej

Har din verksamhet/organisation en checklista att ha till hands i t.ex. mötet med en våldsutsatt kvinna?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Vet ej

Har din verksamhet/organisation något annat som stöd i arbetet med våldsutsatta kvinnor?

- (1) Ja, vi har: _____
- (2) Nej
- (3) Vet ej

Samverkansgrupp?

- (1) Ja
- (2) Nej, vi har ingen samverkansgrupp
- (3) Vet ej

Ja, vi har samverkansgrupp, dessa ingår:

☐ (4) Primärvård	☐ (5) MVC	☐ (6) BVC	☐ (7) Habiliteringen	☐ (8) Äldreomsorgen
☐ (9) Handikappomsorgen	☐ (10) Polisen	☐ (11) IFO	☐ (12) Skolomsorgen	
☐ (13) Kvinno- eller tjejjour	☐ (14) Brottsofferjour	☐ (15) Annan		

Vilken annan? _____

Ställs det rutinmässigt frågor om våldsatthet inom din verksamhet?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Vet ej

Kan du tänka dig att rutinmässigt ställa frågor om våld till dem du möter i din verksamhet/organisation?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Vet ej

Om nej – finns det något du skulle behöva för att tänka dig rutinmässigt ställa frågor om våld?
Kommentar: _____

Här har du möjligt att kommentera enkäten:

Tack för din medverkan! En sammanställning kommer längre fram att finnas på www.dubbeltutsatt.se.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt har funnits som en aktör inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer sedan 2007.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatts mål är att kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för våld ska få det stöd som de har rätt till.

www.dubbeltutsatt.se
www.brackediakoni.se

